

Utenriksdepartementet
Postboks 8114 Dep
0032 Oslo

NOU2012-2@mfa.no

Jnr. 77/2012, 4. mai 2012

Høringsuttalelse til kapittel 16 i NOU 2012: 2 *Utenfor og innenfor* (Europautredningen).

LO i Oslo består av 157 fagforeninger i Oslo med i alt 67 881 yrkesaktive medlemmer, stiftet som faglig samorganisasjon av fagforeningene i 1920 og i 1997 ved LO-kongressen omgjort til LO-avdeling. Vi ønsker å uttale oss om kapittel 16 Arbeidsliv i Europautredningen ettersom temaet opptar våre medlemmer mest.

LO i Oslo er glade for at det for første gang er gjennomført en full evaluering av Norges forhold til EU – både EØS-avtalen og de øvrige 73 avtalene Norge har inngått med EU. Vi ser fram til at både utredningen og den kommende stortingsmeldingen kan bidra til samfunnsdebatt om viktige tema som påvirker folks hverdag og arbeidsliv.

Vi beklager sterkt at Europa-utredningen ikke samtidig fikk i mandat å vurdere alternativer til EØS. I en situasjon der opinionen er tydelig på at norsk EU-medlemskap ikke er et alternativ, burde debatten også ha dreid seg om hvilke valgmuligheter som finnes. Vi mener derfor at "Alternativrapporten" fra prosjektet "Alternativer til dagens EØS-avtale", som er utarbeidet med sterkt tilslutning fra fagbevegelsen, gir et viktig bidrag til samfunnsdebatten om EØS, og dermed også til regjeringens arbeid med å utarbeide en stortingsmelding.

LO i Oslo konstaterer at utredningen påpeker at EØS-avtalen representerer et demokratisk underskudd. Vi mener at dette må få politiske konsekvenser i form av en revurdering av om det norske folkestyret virkelig er tjent med en så inngripende avtale som EØS.

Det norske arbeidslivet, slik det har utviklet seg de siste tyve årene, beskrives relativt balansert og ryddig i utredningen. Vi mener likevel at det er grunnlag for å stille spørsmål ved flere av konklusjonene. Flere steder påpekes det at det er usikkert om utviklingen siden 1994 skyldes EØS eller andre forhold, for eksempel:

"Arbeidslivsutviklingen siden 1994 er påvirket av en rekke internasjonale og nasjonale forhold, og det er vanskelig å isolere EU/EØS-effekter fra andre samvirkende faktorer – både på den positive og den negative siden."

”I et sammenlignende perspektiv synes det som nasjonale endringer i velferdsordninger, lønnsdannelse, arbeidsmarkedsregulering og kompetansenivå i økonomien – slik de nordiske erfaringene indikerer – er viktigere for utviklingen av ulikhet i arbeidslivet enn graden av globalisering eller europeisk markedsintegrasjon.”

”Utvalget vil videre påpeke at i hvilken grad og på hvilken måte EØS-avtalen har påvirket denne utviklingen som understreket i kapittel 14 er vanskelig å fastslå med noen grad av presisjon, fordi EU/EØS-tilpasningen har skjedd parallelt med andre store endringer i verdensøkonomien og i norsk økonomi og samfunnsliv. Videre er det vanskelig å vurdere avtalens relative betydning uten å gå inn på alternative (hypotetiske) scenarier, innenfor EU eller utenfor EØS.”

Allikevel konkluderer utvalgets flertall med at:

”.. utvalgets flertall synes det klart at deltakelsen i EUs indre marked snarere har fremmet enn hemmet denne utviklingen.”

Utvalgets mindretall (Dag Seierstad) har et annet syn på noen av de vurderinger som gjøres i kapitlet:

”Etter dette medlemmets syn er Norges EØS-tilknytning uheldig fordi vi gjennom den slutter oss til et markedsliberalt system som fører til økende inntektsforskjeller, finansielle og økonomiske kriser, fleksibiliserte og segmenterte arbeidsmarkeder, og en utstøting av arbeidslivet som rammer de mest sårbare.”

LO i Oslo støtter mindretallets syn.

Utvalget fastslår at hovedbildet er at EUs arbeidslivspolitik er vesentlig utbygget og styrket, og at utviklingen av den sosial dimensjonen i EU/EØS har vakt begrenset oppmerksomhet i Norge, unntatt når gjennomføringen av enkelte brennbare saker i ettertid skal behandles i EFTA og EØS-organene.

Utvalgets gjennomgang av rettsutviklingen i EØS-området er for det meste god, men utviklingen som har funnet sted like etter at utredningen ble presentert viser at konklusjonene om blant annet Lavaldommens virkning for norsk arbeidsrett (jfr. EFTA-domstolens rådgivende uttalelse om allmenngjøring) må korrigeres i den kommende stortingsmeldingen.

En dom fra Høyesterett kom nylig og vil føre til endringer i tariffavtalen for norske piloter. Det er første gang EU-lovgivning legges til grunn for å overprøve norske tariffavtaler.

En slik tenkning bryter fundamentalt med det norske prinsippet om at det er partene i arbeidslivet som via forhandlinger av tariffavtalene kommer fram til gjeldende lønns- og arbeidsvilkår. I enkelte tilfeller, som for eksempel pensjon, gjøres dette også i samarbeid med myndighetene (trepartssamarbeidet).

Utredningen viser til vedtaket som ble fattet på Fellesforbundets landsmøte høsten 2011 (”Norges forhold til EU har siden 1994 vært basert på EØS-avtalen”) for å vise at EØS-avtalen har bred støtte fra arbeidslivets parter. I samme landsmøte kom det også et kritisk vedtak om EØS, hvor Fellesforbundet sluttet seg til prosjektet Alternativer til dagens EØS-avtale:

”EU/EØS, nye direktiver og EU-dommer kommer i stadig klarere strid med landsomfattende tariffavtaler. Dersom faglige rettigheter ikke kan bevares med EØS-avtalen må vi finne andre alternativ. Fellesforbundet må ta del i den utredningen som ”Alternativ til EØS-utvalget” gjennomfører.”

Det er sterkt å beklage at utredningen velger å se bort fra det ene vedtaket i sin gjennomgang.

LO-kongressens vedtak i 2009, om utredning av EØS-avtalen, nevnes heller ikke, på tross av at dette vedtaket ansees som avgjørende for at regjeringen i Soria Moria II vedtok å igangsette arbeidet med denne NOU. Dersom utvalgets arbeid og konklusjoner skal kalles forskningsbasert mener vi at denne typen viktige opplysninger hører hjemme.

Utvalgets flertall påstår i de avsluttende merknadene at det er EØS-avtalen som har sørget for at norsk arbeidsliv fra 1994 og frem til i dag har utviklet seg i positiv retning og mener at tilslutningen til EUs regler knyttet til den «sosiale dimensjonen» på en del områder har gitt styrkede rettigheter for arbeidstakerne. Det gjelder blant annet likestilling, rettigheter ved virksomhetsoverdragelse og utviklingen av Europeiske Samarbeidsutvalg i flernasjonale selskap.

LO i Oslo mener at utredningen her beveger seg bort fra fag til politikk, med påstander som det er stor grunn til å bestride. Mot denne påstanden står utvalgets mindretall (Seierstad og Stubholt), som mener at gode vilkår for norsk økonomi, sysselsetting og arbeidsinnvandring kunne – med klok politikk – blitt utviklet også med andre tilknytningsformer.

Utvalgets flertall viser også til at det ikke var noen sterke politiske krefter som foreslo en generell utvidelse av mulighetene for arbeidsinnvandring fra Sentral- og Øst-Europa før dette kom på dagsorden gjennom utvidelsen av EU og dermed av EØS-avtalen. Videre hevder flertallet at dersom Norge ikke hadde vært en del av det indre markedet i EU/EØS, er det hevet over tvil at norsk arbeidsliv ikke ville dratt nytte av en sammenliknbar utvikling i arbeidsinnvandring som det har gjort siden 2004.

Utvalgets mindretall (Hansen Bundt, Seierstad og Stubholt) påpeker at det ikke er gitt at EØS-avtalen er det eneste verktøy som ville sikret Norge den ønskede arbeidsinnvandringen i perioden.

Utvalgets mindretall (Seierstad) mener også at det er høyst sannsynlig at bedre vern og utvidede rettigheter ville ha blitt utviklet også uten EØS:

”Utviklingen av arbeidstakerrettigheter fra slutten av 1980-tallet kunne ha gått enda raskere enn i EU dersom en ikke hadde nøydt seg med og «tilpasse seg EU». EØS-tilknytningen har ført med seg at EU har styrt rettighetsutviklingen i Norge, mens selvstendig norsk reformarbeid stoppet opp rundt 1990. (...) Det er ingen opplagte grunner til at dette ville vært mindre gunstig for norske arbeidstakere. Det er derfor vanskelig å dokumentere at EU har bedret rettigheter og standarder i arbeidslivet raskere og mer effektivt enn om Norge hadde stått utenfor EØS.”

Seierstad viser også i en mindretallsmerknad til at det ikke finnes forskning som viser at EØS har hatt bedre virkninger på norsk økonomi, sysselsetting og tilgang på arbeidskraft:

«...sammenlignet med andre realistiske tilknytningsformer, tilknytninger som ikke begrenses til en handelsavtale for varer. Når norsk økonomi har utviklet seg såpass tilfredsstillende etter 1994, så kan det tvert imot være grunn til sterk tvil om det skyldes EØS-tilknytningen til det indre markedet, siden det ikke har gått like godt i de fleste EU-land som har deltatt i det indre markedet. I den grad Norge har en bedre utvikling enn i EU, kan det ha med særtrekk ved Norge å gjøre, og ikke med allmenne trekk ved vår deltakelse i det indre markedet: Oljerikdommen, konkurransefortrinn bygd på en del sterke

næringsmiljøer og fortrinn knyttet til norske arbeidslivsinstitusjoner har vært av særlig betydning.»

LO i Oslo støtter mindretallets syn.

LO i Oslo mener at det ikke er dokumentert verken i den foreliggende NOU eller andre steder at EØS-avtalen er en hovedårsak til den gode utviklingen i norsk arbeidsliv og norsk økonomi siden 1994. Det er vel så sannsynlig at utviklingen i Norge primært kan tilskrives særegne nasjonale forhold. Vi mener videre at utvalget underkommuniserer EØS-avtalens betydelige utfordringer for norsk arbeidsliv og den norske modellen.

Disse utfordringene kommer ikke minst til uttrykk ved at Regjeringen i flere omganger har iverksatt omfattende tiltakspakker i arbeidslivet for å forebygge ulempene og de uheldige virkningene for norsk arbeidslivslovgivning og arbeidstakerrettigheter som EØS-avtalen fører med seg.

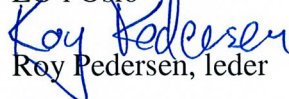
Alternativrapporten har både en omfattende gjennomgang av EØS-avtalens historikk, med vekt på hva som ble sagt og lovet i Stortinget i 1992, og hvordan det faktisk gikk fra 1994 til i dag. Videre gir rapporten en omfattende beskrivelse av konsekvensene av EØS-avtalen for det norske samfunnet, og ikke minst beskriver rapporten en rekke ulike alternativer til dagens EØS-avtale, herunder både medlemskap, endring av EØS-avtalen og oppsigelse av avtalen. Den vil være et nyttig verktøy for en balansert framstilling av «denne viktigste avtalen Norge noen gang har inngått», som utenriksministeren har uttrykt det.

Norge er nå inne i en periode der konfliktsakene med EU nærmest står i kø og fagbevegelsen har gang på gang iverksatt aksjoner. Vi har for første gang vedtatt å bruke vetoretten i EØS. Folk har i to meningsmålinger gitt klart uttrykk for at de foretrekker en handelsavtale framfor EØS.

LO i Oslo ber regjeringen så bredt som mulig, vurdere ulike alternativer til EØS i den kommende stortingsmeldingen.

Med vennlig hilsen

LO i Oslo

Roy Pedersen, leder